

valgene en Anvisning til at fortsætte ad den Vej, hvorpaa de vare staaede ind, ikke at behandle de til dem henviste Lovforslag; han gav Udvalgene Medhold i, at de, naar de i saa Henseende sølte sig i Samklang med Thingets Flertal, rolig kunde lade være at behandle de Lovforslag, der vare henviste til dem. Han sagde ganske vist, at de kunde maaffe nok bringe Spørgsmaalene frem for Thinget, men de kunde ogsaa gerne lade være dermed. Jeg skal ikke negte, at det har bedrøvet mig meget at høre disse Udtalelser fra det ærede Medlem, jeg havde troet, at han efter den Maade, hvorpaa han stillede sig i Begyndelsen af Samlingen, vilde have staaet ganske anderledes ligeoverfor en saadan Optræden. Det er jo muligt, at det ærede Medlem ikke har Indflydelse nok til at kunne standse den Udvikling, som han dog ifølge sine tidligere Udtalelser maatte misbillige, men ifaaald bliver ogsaa det ærede Medlems Løfte til Conseilspræsidenten om, at han vilde stemme for den Lov, som Conseilspræsidenten af ham gjentagne Gange er bleven opfordret til at indbringe, og hvorved Thingets Tillid eller Mistillid til ham skulde afgjøres, af mindre Betydning. Jeg skal herester tillade mig et Par Ord om Sagen selv. I saa Henseende kan jeg fatte mig saa temmelig i Kort, da jeg tror, at det vil være indlysende for de Fleste, at det ærede Medlem ikke gjorde noget alvorligt Forsøg paa at vække de Indvendinger, jeg har fremsat mod Lovforslaget. Naar det ærede Medlem mente, at jeg havde Uret i, at man ikke kunde betragte dette Lovforslag som en idetmindste delvis Udførelse af Grundlovens § 93, maa jeg ganske fastholde, hvad jeg sagde i saa Henseende. Grundlovens § 93 gaar ud paa at ville aabne en Vej, ad hvilken Fideikommisgodset, baade Hovedgaardene og Fæstegodsset, kan overgaa til fri Eiendom, naturligtvis i Besidderens Haand, men ikke, at det kan umiddelbart overgaa til Eiendom for Andre, og det er jo det, Lovudkastet gaar ud paa. Grundlovens § 93 gaar ikke ud paa en Fæstetvangslov paa den Maade, og det vilde jo ogsaa være ganske urimeligt, om man særlig med Hensyn til Lehnfæstegodsset skulde have villet indføre en Tvangsbestemmelse i Grundloven. Nei, dette Lovforslag kan ikke betragtes som en Indfrielse af Grundlovens § 93; om det af andre Grunde kunde være berettiget, er en anden Sag. Hvorvidt en Tvangslov lige overfor Lehn kan være berettiget, er et Spørgsmaal for sig, hvilket jeg, som jeg før tillod mig at vise, maa bevare benægtende. Det ærede Medlem indvendte ikke Noget imod, tror jeg, eller kunde

ikke indvende Noget imod den Betragtning, jeg stillede i Spidsen, nemlig at det var en væsentlig Indvending imod Lovudkastet, at det ikke havde anvist, hvorledes det Formaal, for hvis Skyld Expropriationen finder Sted, og som alene vil retfærdiggjøre Expropriationen, skal realiseres, men at det har overladt dette til en kommende Tids Lovgivningsmagt. Det ærede Medlem mente imidlertid, at det vilde være saare let at tilveiebringe en saadan Lov; jeg tror nu, at det vil være saare vanskeligt at tilveiebringe den, selv om en kommende Tids Lovgivningsmagt skulde dele, hvad den aldeles ikke behøver, den uagjældende Mening om, at en saadan Lov er retfærdig, thi det er jo ikke en Grundlov, her vil komme til at staa, som vil binde de kommende Tider. Jeg tror, at det, naar henjes til alle de Overgreb og urimelige Fordringer om at sætte ned til det mindst mulige Maal osv., der ville komme frem, vil være i hvert Fald høist usikkert, om en saadan Lov nogensinde vil komme ud. Og hvad det andet Punkt af mine Bemærkninger angik, nemlig, at Almenvellet efter min Mening ikke kræver en saadan Lov som denne, at der ikke længere kan siges at være tilstede et socialt Onde af en saadan Bestaaenhed, at Staten er berettiget til at træde op og sige: Vi fjerne det ved Magt, selv ved uvillig Afstaaelse af Eiendom, da forekommer det mig heller ikke, at det ærede Medlem herimod havde Noget at indvende; han sagde blot: Vi ville af med dette Fæstegods nu, vi ville have Ende paa det Fæstevæsen? Men hvorfor? Hvorfor ville vi ikke vente og se, om ikke Udviklingen fremdeles vil gaa i samme Spor, som den er gaaet i de sidste 20 Aar eller længere? Hvorfor ikke lade Loven af 1861, sammenholdt med Loven af 1872, faae Væilighed til at virke fremdeles paa samme Maade, som den hidtil har virket, og selv om den som sagt ikke kommer til at virke, kan jeg ikke erkjende, at den Omstændighed, at der for en saadan mindre Del af Landets Hartkorn er et saadant Forhold tilstede som dette, skulde berettige til at træde op og høre det Hele ved Expropriation. Hvad endelig Erstatningsspørgsmaalet angaar, kan jeg ikke negte, at jeg ved det ærede Medlems Ytring blev bragt til at antage Lovforslaget for endnu mindre stemmende med Ret, end jeg tidligere havde antaget. Det ærede Medlem gif ligefrem ud fra og indrømmede rent ud, at det dog var Meningen dermed, at de Paagjældende ikke skulde have Mere end det, de hidtil have taget af Fæstegodsset, end det, de Paagjældende tidligere havde taget, da de frivillig